

Titz, Karel

[První část ostatků zigmundovských přišla do Prahy r. 1354-1355. - Ale jméno jeho se šíří až po r. 1365, kdy přineseno celé tělo světcovo]

In: Titz, Karel. *O původu jména Žižka*. Brno: Filosofická fakulta, 1924, pp. 35-38

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/126448>

Access Date: 01. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Noble de Lalauzière vypsanou kapitolu: Couronnement de l'empereur Charles IV., dernier roi d'Arles. Není u nás známá, ale liší se od zprávy, kterou Nováček podává podle listin vatikánských jen tím, že podle ní Karel IV. přišel 4. června 1364 a korunován byl den na to, ve středu. Lalauzièrovi se přihodil omyl, stalo se to nad pochybu jistě r. 1365. Pak je tam rovněž tvrzení, že v Arles Karel IV. pobyl dva měsíce, podle Nováčka však pouze dva dni.

Avšak obratnou a taktní politikou francouzského krále donucen byl Karel IV. vzdáti se království arlesského; o tom praví Lalauzière: Ce fut là (totiž ve Villeneuve, je to město přímo u Avignonu na pravém břehu Rhôny, oddělené od něho jen mostem) que l'Empereur se démit volontairement de la souveraineté et du titre du roi d'Arles en faveur de Charles V., roi de France, pour réparer l'injustice que le roi Charles le Chauve avait fait en démembrant de ses états ce royaume en faveur du glorieux Boson, son beau-frère. (Ve Villeneuve zřekl se císař dobrovolně samostatného území i titulu krále z Arles ve prospěch Karla V., krále francouzského, aby napravil bezpráví, jež byl udělal král Karel Holý, odděliv od Francie toto království ve prospěch svého švakra, slavného Bosona.“

Tak tedy byla asi oslazená Karlovi hořká pilulka, ale z francouzských pramenů nezvidáme ani slovíčko o sv. *Zigmundovi*.

9.

A přece můžeme souditi, že Karel IV., jeda na korunovaci do Arles, kromě záměrů politických měl i jiný úmysl, totiž získati celé tělo sv. *Zigmunda*, krále dolnoburgundského. Pobýváje totiž r. 1354 a 1355 v Itálii, kdež byl korunován za římského císaře, obdržel Karel IV. tělo sv. Víta, patrona země české, „et aliorum sanctorum plura corpora et reliquias“ (kronika Beneše z Weitmile, Prameny 4, 524; Tomek, Děje města Prahy 2, str. 32).

Jaké byly ty ostatky, nevědělo se, dokud Šittler a Podlaha ve spise Chrámový poklad u sv. Víta v Praze r. 1903 neotiskli inventáře z těchto let. Na str. 47 uvedeného spisu čteme: „R. 1355 získal Karel ještě — nepovědomo, kde — také tyto ostatky: ... velkou část hlavy sv. *Zigmunda*, krále burgundského.“ K tomu se v poznámce 19 citují dva inventáře: inv. I, 307 z r. 1354 a tam se čtou slova psaná jinou rukou, tedy snad z konce toho roku: Magna pars capitis sancti *Sigismundi*, regis Burgundiae et martyris. V inv. II, 23 z r. 1355:

Caput sancti *Zygmundi*, martyris, regis Burgundiae, argenteum deauratum. — Tento zápis je trochu v rozporu se zápisem téhož inventáře pod č. 80. Tam je skupina „Inventarium reliquiarum n on d um ornatarum auro et argento“ a v ní mimo jiné hlavy: Caput sancti *Zygmundi*, regis Burgundiae et martyris.

Slovo *Sigismund* se skládá ze dvou prvků; novohorněm. slovo *Sieg* = vítězství mělo v starších dobách dva tvary: starší *sigis*, a to gotský a burgundský, mladší *sigu* (sthnm.); slovo *mund* znamená ochrana, ochránce. Starší tvar našeho jména je tedy *Sigismund* (latinisované v *Sigismundus*), kteréž slovo zní novohm. *Siegesmund*; vedle toho je mladší tvar *Sigimund*, *Sigemund*, (franc. *Sigemont*) novohorn. *Siegmund* (kterýžto tvar zatlačil pak starší tvar *Siegesmund*). (O tom viz vedle Förstemanna i A. Heintze, Deutsche Familiennamen a M. Schönfeld, Wörterbuch der altgermanischen Personen- und Völkernamen) *Zygmundus* jest ohlas italského hypokoristika ze jména *Sigismund*: *Sismondo*, vedle něhož byla i zkratka *Gismondo* (Vocab. universale). Zato pravopis *Zygmund* — je-li tak vskutku v onom inventáři a není-li tam *Zygmund* jako výše — je český zápis novohorněněmeckého tvaru našeho jména. Bylť Karel IV. císařem „svaté říše římské německého národa“, přímé panství jeho sahalo do Němec a mezi dvořany jeho německých pánů, zejména duchovních, byla většina.

Jak se z Agaunu (S. Maurice) kus hlavy Zigmundovy dostalo do Italie (do Pavie?), nevíme. Vedle vlášské zkratky *Sismondo*, zapsané u nás r. 1355 *Zygmundus*, byla i německá zkratka *Simund* lat. *Zimundus*, doložená u Tomka r. 1392.

Tedy r. 1354—1355 císař Karel IV. obdržel a do Prahy zanesl první část ostatků burgundského světce. Karlovi to nestačilo: tak jako si nepřál oddechu, až do Prahy z Italie přinesl celé tělo sv. Víta, „důstojného mládence“, jak ho nazývá Passionál (Výbor 1, 306) — rámeč tohoto světce choval chrám po něm nazvaný od dob sv. Václava —, zrovna tak se snažil dosíci tělo sv. *Zigmunda*, a to hledal, tušíme, v hlavním městě království dolnoburgundského, v Arles. A tam nebo na dvoře papežském v Avignoně dostalo se mu r. 1365 informací, kde vlastně odpočívá tělo *Zigmundovo*.

Než však si o tom promluvíme podrobněji, jest nám konstatovati toto: Byla-li část lebky sv. *Zigmunda* v Praze už r. 1355, neznamená to nikterak, že už od toho roku křtilo se tím jménem a že se to jméno šířilo po Čechách. Naopak máme závažné důvody pro mínění, že se tak stalo teprve tehdy, až přineseny do Čech i zbytky jeho

ostatků, totiž po srpnu r. 1365 a vlastně až po r. 1368, po křtu syna Karlova, Zigmunda. Je to fakt důležitý pro náš výklad.

Důležité svědectví pronesl tu K. Chytil v knize Památky umění ilustratorského r. 1915. Tam mluví na str. 54—55 o spise zvaném *Liber Viaticus*.

Chytil dokazuje, že vzácná památka ta byla započata po r. 1355. „*Liber viaticus* obsahuje několik pokynů k datování. Především titul: *Domini Johannis, Luthomislensis episcopi, imperialis cancellarii*.“ Obě tyto hodnosti zároveň zastával Jan ze Středy od prosince 1353 až do poloviny r. 1364... Na konci knihy na f. 304 počíná legenda o sv. *Zigmundovi*, pak f. 308 následuje historie „*de lancea Domini*...“. Po této následující „modlitba končí slovy: *Et famulum tuum imperatorem nostrum Karolum et imperatricem cum omnibus fidelibus eorum ab omni adversitate custodi*. Passus tento s tituly císařskými poukazuje k době po korunovační jízdě r. 1355.“

„Svátek sv. *Zigmunda*, jenž slaven býval 2. května, nenachází se ve Viatiku ani v kalendáři ani v »*propriu sanctorum*«, a teprve na konci objevuje se jeho legenda. Závažným momentem pro datování díla jest okolnost již uvedená, že na posledních listech od f. 304, na němž počíná lekce o sv. *Zigmundovi*, vynecháno označení knihy i jméno Jana ze Středy a ovšem i jeho tituly. V polovině r. 1364 přestal Jan ze Středy býti arcibiskupem litomyšlským a na nějaký čas i kancelářem; to mohlo vésti písaře k tomu, že vypouští nejen starý titul, nýbrž i celé označení. Spadalo by tudíž dokončení celého dílu do roku 1364 nebo 1365...“

My bychom toto datování doplnili tak, že *Liber viaticus* dokončen byl teprve po srpnu 1365, kdy se zbytkem ostatků přinesena ze Švýcar nebo z Arles i legenda burgundského toho světce. Byl *Zigmund* v naší době zapomenut a skoro neznám po světě křesťanském, a není dokladů, že legenda jeho byla známa v Itálii a přinesena s první částí jeho ostatků¹.

Dokud v Čechách nebyl znám život tohoto svatého a jeho zázraky, nemohly u nás býti dítky křtěny tím jménem, a toto se tedy v letech 1355 až 1365 nijak nešířilo.

¹ Poněvadž staročeský *Passional*, nemýlíme-li se, nemá ani stopy po *zigmundovské* legendě, je podle našeho soudu rok 1365 nejzazší *terminus ante quem* pro tuto památku.

O to nám jde především, a můžeme to podepřít i jinak. Kdyby totiž děti byly křtěny tímto jménem již r. 1355 nebo 1356, objevovalo by se jméno *Zigmund* brzy v zápisech, nejdříve u sirotků. Nejstarší zápis takového sirotka, pokud dnes víme a jak uvádíme dále na str. 42 a 43, je z Moravy z r. 1371 pro dívku a z r. 1373 pro hocha. Kdyby ten hoch byl křtěn jménem *Zigmund* v letech 1355 nebo 1356, říkali by mu ještě po 17 nebo 18 letech sirotek? Ne, to by byl dávno muž svéprávný. Naopak byl-li křtěn r. 1365 (přinesení ostatků) neb po r. 1368 (slavný křest Karlova syna), pak je slovo sirotek na místě.

To je důkaz po stránce pozitivní. Po stránce negativní si všimneme na př. Monum. Boh. Vaticana, pokud jsou vydána: druhý díl z let 1352 až 1362 nezná ještě jména *Zigmund*, avšak pátý díl (1378—1402) už ano! V zemských deskách olomouckých v díle prvním, jenž jde až do r. 1368, není jméno *Zigmund*, je však hned v druhém díle (od r. 1371). Podobně v Tomkových Základech místopisu není dokladů jména *Zigmund* a sirotků pro léta 1360 a dále, nýbrž až daleko později.

I je, myslíme, s dostatek prokázáno, že, ač se první část ostatků *Zigmundových* dostala do Prahy r. 1355, jméno jeho se šířilo teprve po r. 1365 a hlavně po křtu Karlova syna.

10.

Vraťme se nyní k r. 1365. Karel IV. pátral a dal pátrati po hrobě sv. *Zigmunda*. O tomto svatém nepraví, jak jsme řekli, nic francouzský náš pramen, zato o něm píše — latinsky — náš kronikář Beneš z Weitmile (*Fontes rerum bohemicarum* 4, 533) (4): Téhož roku (1365) korunován jest císař korunou království arlesského v městě Arles s největší nádherou. Přišel (potom) do Agaunu za zbožným účelem, aby navštívil hroby svatých Thébanů; tam tehdy odpočíval poklad velmi drahocenný, totiž tělo sv. *Zigmunda*, krále burgundského; (Karel IV.) dosáhl toho, že mu bylo dáno, odnesl je s sebou do Prahy, a tam uloženo bylo v procesí v kostele pražském (totiž u sv. Víta) na den sv. Augustina (28. srpna). Toto právě tělo sv. *Zigmunda* velikými tamtéž zaskvělo se zázraky, jak uspokojujícím svědectvím lidí věrohodných nám bylo oznámeno, kteréžto zázraky před námi prokázané doleji se popisují. A o těch zázracích sv. *Zigismunda* chová se zvláštní spis a knížečka v sakristii pražské. —

To se tedy stalo r. 1365.

Tomek na místě uvedeném praví, že císař Karel IV., maje již